

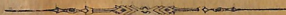
Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Ր

1909—1910

ՈՒՍՈՒՄՆԵԿԱՆ ՏԱՐՈՒԸՅ

ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ-ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ

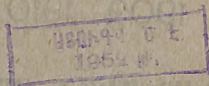
ՕՐԻՈՐԴԱՅ ԴՊՐՈՅԻ

ԹԻՖԼԻՍ

ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՆ Բարձրագույն փողոց № 14.

1911.

ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ-ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՅ ԴՊՐՈՑԻ

ՀՈԳԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԿԱԶՄԸ

1909 ՍԵՊՏ.—1909 ԴԵԿՏ. 1-Ը.

Փոխ-նախագահ տիկ. Դ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

Անդամներ	{	Ս. ՇԽԵԱՆ
		Մ. ՄՈՒԶԱՅԵԱՆ
Տեսուչ		Տ. ՌԱՇՄԱՃԵԱՆ

Ժամօթ.—Թէև Հոգաբարձական Խորհրդի նախագահ համա-
կել է թեմակալ սրբազան առաջնորդ Գ. արքեպ. Սա-
թուհեանը, իսկ անդամներ եղել են նաև կուսանաց անապատի
մայրապետ Յեփրոսինէ Աբամելիքեան և պ. Լ. Նազարեան, բայց
Հոգաբարձութիւնը գործել է միայն վերոյիշեալ երեք անձանց
կազմով:

1909 ԴԵԿ. 1-ԻՅ ԵՂԵԼ Է ՀԵՏԵԻԵԱԼ ԿԱԶՄԸ.

Նախագահ Գ. արքեպ. ՍԱԹՈՒՆԵԱՆ

Մայրապ. Յ. ԱՅԱՄԵԼԻՔԵԱՆ
Ն. ԱՆԱՆԵԱՆ

Բժշկապ. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Ս. ՄԵԼՔՈՒՄԵԱՆ

Մ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Տ. ՌԱՇՄԱՃԵԱՆ

Անդամներ

Տեսուչ

ՅՈՒՆԻՎԵՐՍԻՏԵԼ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

MUSUMBEI, A PRISONER OF WAR
IN BURMA
THAILAND
JAN 46 - JAN 47

ՀՈԳԲԱՐՁՈՒԹԵՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ 1909-1910 ԹՈՒԻ ԻՐ

ԳՈՐԺՈՒՆԷՌՈՒԹԵՆ ՄԱՍԻՆ

Թէև նախորդ Հոգաբարձութեան պաշտօնավարութեան ժամանակամիջոցը լրացել էր 1909 թ. ապրիլին, բայց նոր Հոգաբարձութեան ընտրութիւնը և հաստատութիւնը բաւական ուշացաւ զանազան և գլխաւորապէս Հայրապետական գահի թափոր լինելու պատճառներով. այնպէս որ 1909-1910 ուս. տարուայ սկզբին պաշտօնավարում էր ոչ թէ նոր Հոգաբարձութիւնը, այլ նախորդ Հոգաբարձութիւնը:

Նոր Հոգաբարձութեան հաստատութիւնը, Հայրապետական կոնդակով, տեղի ունեցաւ 1909 թ. նոյեմբերի 6-ին, իսկ փաստօրէն նա ստանձնեց իր պաշտօնը միայն դեկտեմբերի 1-ին: Առաջ ենք բերում Հայրապետական կոնդակը.

ՄԱՏԹԷՈՍ ԾԱՌԱՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԵՒ ԱՆՀԱՍԱՆԵԼԻ ԿԱՄՕՔՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԲ ՀԱՄԱԶԳԱԿԱՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՌՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿԵ ԷԶՄՐԱԾՆԻ. ԳԵՐԱՇՆՈՐՀ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ ԹԵՄԻՆ ՀԱՅՈՑ ՎՐԱՍՏԱՆԻ Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ՀԱՐԱԶԱՏԻ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՅՍ ՆՈՒԻՐԵՄՔ ՈՂՁՈՅՆ ՀԱՆԴԵՐՁ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՄԲ:

Ընկալեալ Մեր ընդ յայտարարութեան Ձերում յ 31 անցելոյ հոկտեմբերի թ. 1367, զարձանագրութիւն ժողովոյ երկոտասան պատուիրակաց երից

եկեղեցեաց քաղաքիդ՝ Վանաց աւագ եկեղեցւոյ, Մոդնւոյ ս. Գէորգ եկեղեցւոյ և Բէդդէհէմի, հառու եղաք, եթէ ժողովն՝ գումարեալ ընդ նախագահութեամբ Ձերով, ընտրեալ է ի պաշտօն Հոգաբարձութեան Մարիամեան-Յովնանեան օրիորդաց դպրոցի հայոց Տփխեաց քաղաքի գլարոնայս՝ բժշկապետ Բազրատն Նաւասարդեան, Համբաձումն Առաքելեան, Սարգիսն Մելքումեան և Մովսէսն Մելիքեան: Արդ՝ ըստ ընտրութեան և միջնորդութեան գերաշնորհութեան Ձերում այսու կոնդակաւ Մերով հաստատեմք գլխատակեալ նորոգ ընտրեալ պարոնայս ի պաշտաման Հոգաբարձութեան Մարիամեան-Յովնանեան դպրոցի եռամեայ ժամանակաւ՝ ցվախճան ապրիլ ամսոյ 1912 ամի, յուսալով, զի բարեպաշտօն անդամք Հոգաբարձութեանդ քաջ ըմբռնելով գլահանջ ժամանակիս՝ ոչ անխայեսցեն ի ջանս բոլորանուէր ոգւով և սրտեռանդն գործունէութեամբ գուն գործել վասն բարգաւաճման և յառաջագիմութեան կրթական հաստատութեան մատաղերամ դստերց ս. եկեղեցւոյս: Զոյգ ընդ սմին յայտնեմք զլիաշուրթն գոհունակութիւն Մեր հանդերձ հայրական օրհնութեամբ նախկին անդամոց Հոգաբարձութեան Մարիամեան-Յովնանեան օրիորդաց դպրոցի, որոց բարձեալ զծանրութիւն պաշտամանն և զխնամա դպրոցին, հոլովեցին զեռամեայ շրջան պաշտաման Հոգաբարձութեանն խղճի մտօք և ամենայն անձնուիրութեամբ: Ողջ լեւուք զօրացեալ ի Տէր և օրհնեալ ի Մէնջ: Ամէն:

Մատթէոս Բ. Կաթուղիկոս Ամենայն Հայոց:

6-ն նոյեմբերի 1909 ամի

և ըստ Տոմարիս ՌՅԾԹ

ի Հայրապետութեան Մերում Ա. ամի

յԱրարատեան Մայր Աթոռ ս. Էջմիածնի.

ի Վաղարշապատ

թ. 381.

Նոր Հոգաբարձութիւնն անկարող էր, ուսման կանոնաւոր ընթացքը չխանգարելու համար, որեւէ փոփոխութիւն կամ լրացում անել թէ նախահաշուի և թէ առհասարակ դպրոցի կեանքի մէջ, որովհետեւ այդ տարուայ համար արդէն կազմուած էր նախահաշիւ և գորածադրվում էր. այլ բաւականացաւ միայն ի մօտոյ ծանօթանալով դպրոցի տնտեսական դրութեան և կարիքներէ հետ՝ իր ապագայ գործունէութիւնն ըստ այնմ դեկավարելու համար:

Այդ ուսումնական տարուայ ընթացքում դպրոցի ուսուցչական մարմինը ֆնաց նոյնը, ինչ որ կազմուել էր նախորդ Հոգաբարձութեան օրով: 1909 թ. նոյեմբերի 29-ին դպրոցում տեղի ունեցաւ ակտ, ներկայութեամբ հին և նոր Հոգաբարձական կազմերի, որի ժամանակ նախորդ Հոգաբարձութիւնը ներկայացրեց իր տեղեկագիրը 1908-1909 ուս. տ. համար:

Մտնելով իր պաշտօնի մէջ 1909 թ. դեկտ. 1-ին՝ այդ օրը կայացած նիստում երկու կազմերի մասնակցութեամբ կազմուեց մի մասնաժողով դպրոցի ամբողջ գոյքը յանձնելու և ստանալու համար: Հոգաբարձութիւնն ստացաւ նախորդ կազմից կանխիկ դրամ ընդամենը արժէթղթերով՝ 90,000 ռ. նոմինալ արժողութեամբ 4% պետ. ընտա, Քաղաքային Վարկի Ընկերութեան երեք հաւ 1000-ական ըուբլանոց 5% օբլիգացիա, իւրաքանչիւրը 18 կուպպոնով, Թիֆլիզի Առևտր. Բանկի ընթացիկ հաշուի № 3228 գրքոյկով 697 ռ. 82 կոպ. նաև դպրոցի անշարժ ու շարժական կայքը՝ ցուցակներով:

Բացի դրանցից նախկին Հոգաբարձութիւնը ցոյց տուեց ստանալիքներ զանազան անձերից 8132 ռ. (ուսման թոշակից 1721 ռ. 50 կ., կրպակակալներից 2315 ռ. 72 կ., զանազան մարդկանցից 4093 ռ. 79 կ.) և վճարելի պարտքեր 1552 ռ. 59 կ. (զանազան անձանց 552 ռ. 59 կոպ., պետական և հողային տուրք 1000 ըուբլի). միևնոյն ժամանակ յայտնուեց, որ դպրոցի ունեցած 25,000 ըուբլի

գումարից նախորդ Հոգաբարձութիւնը ստիպուած է եղել երեք տարուայ ընթացքում ծախսել 22,000 ռուբլի, այն պատճառներով, որ նա վերածել է դպրոցը միջնակարգի՝ բանալով Ե, Զ և Է դասարաններ. այլ և կատարել է մի քանի վերանորոգութիւններ դպրոցի շինութեան և քարվանսարայի մէջ:

Ստանալով դպրոցն ամբողջովին և նրա անշարժ ու շարժական գոյքը իր խնամակալութեան ներքոյ՝ ներկայ Հոգաբարձութիւնն ամենից առաջ լրացրեց իր կազմը, որ պահանջվում էր դպրոցի հիմնադրի կտակով, հրաւիրելով իբրեւ պատուաւոր հոգաբարձու Յովնանեան տոհմի արական սեռի աւագագոյն ներկայացուցիչ պ. Նիկողայոս Յովսէփեան Յովնանեանցին, հիմնադրի եղբօր որդուն, ինչպէս և սրբազան առաջնորդին և մայրապետին, որոնք նախորդ Հոգաբարձութան օրով դադարել էին նիստերին յաճախելուց:

Ապա Հոգաբարձութիւնն ընտրեց իր միջից փոխ-նախագահ (պ. Ս. Մելքումեանին) մի տարի ժամանակով, ըստ պահանջի կտակի, և գանձապահ (պ. Մովսէս Մելիքեանին):

Հոգաբարձութեան առաջին գործն եղաւ աշխատել աւելացնել դպրոցի եկամուտները, որպէսզի կարելի լինի հաւասարակշռել ել և մուտքը: Ամենից առաջ նա քննեց քարվանսարայի կրպակների վարձի յաւելման հարցը և ընտրեց մի մասնաժողով (պ. պ. Ն. Անանեան և Հ. Առաքելեան), որին և յանձնեց հաւաքել հարկաւոր տեղեկութիւններ և ներկայացնել զեկուցագիր՝ թէ վարձագինը որքան տոկոսով կարելի է բարձրացնել: Այս խնդիրը լուծումն ստացաւ նրանով, որ 1910 թ. յունուարի 19-ին կայացած նիստում Հոգաբարձութիւնն որոշեց աւելացնել քարվանսարայի ընդհանուր կրպակավարձը տարեկան 5277 ռ. 61 կ., այսինք մինչև այդ ժամանակ ստացուող 20,194 ռ. 39 կ. փոխարէն ստանալ 25,472 ռուբլի: Այս հարցում Հոգաբարձութեան աջակցութիւն ցոյց տուին իրանք վարձակալները: Նոր սակագինն սկսուեց գործադրուել 1910 թ. ապրիլի 1-ից:

Հոգաբարձութեան երկրորդ հոգան եղաւ դպրոցի ներքին կանոնադրութեան խնդիրը: Հոգաբարձութիւնը նկատեց, որ Մարիամեան-Յովնանեան դպրոցը չունի մի մշակած և հաստատած ներքին կանոնադրութիւն. և դա դրպրոցական ներքին կեանքում այնպիսի մի բաց է, որից կարող է վնասուել հոգաբարձական և ուսուցչական մարմինների համերաշխ և բեղմնաւոր գործունէութիւնը, որովհետեւ չկայ մի կանոնադրութիւն, որ ցոյց տայ թէ որտեղ է սկսվում և վերջանում հոգաբարձական և ուսուցչական մարմինների իրաւասութիւնները: Այս հարցը եղաւ քննութեան առարկայ մի քանի նիստերի ու խորհրդածութիւնների մէջ և որոշուեց՝ կազմել ներքին կանոնադրութեան ծրագիր, համաձայն կտակի ոգու եւ ուղղութեան և առաջարկել ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ի հաստատութիւն:

Հոգաբարձութիւնն ուշադրութեան առաւ նաեւ այն հանգամանքը, որ դպրոցը չունի նաեւ վերջնականապէս մշակած և հաստատած ուսումնական մասի ծրագիր: Եւ ի նկատի ունենալով, որ ուսուցչական խումբն արդէն ձեռնարկել էր, նախորդ Հոգաբարձութեան յանձնարարութեամբ, մշակել ուսումնական մասի մանրամասն ծրագիրը՝ յանձնարարեց ուսուցչական խմբին աւարտել և կազմելով վերջնականապէս ծրագիրը՝ ներկայացնել Հոգաբարձութեան, որպէսզի կարելի լինի ներքին կանոնադրութեան հետ միասին ներկայացնել պատշաճաւոր իշխանութեան հաստատութեան:

Հոգաբարձութիւնը վերջ տուեց և մի կնճռոտ խնդրի, որ քննեցել էր նախորդ Հոգաբարձութեան օրից. դա դպրոցի նախկին տեսուչ պ. Լ. Սարգսեանի դպրոցի գէմ յարուցած դրամական պահանջն էր. ինչպէս յայտնի է պ. Լ. Սարգսեան, որ ընտրուել էր տեսուչ Մ.-Յովնանեան օր. դպրոցի հին Հոգաբարձութեան կողմից և հաստատուել այդ պաշտօնում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմից, յետոյ հեռացրուել էր այդ պաշտօնից՝ դիմել էր դատարանին և

պահանջել, որ իրեն բաւարարութիւն տրուի ռոճկի մասին. թէ նահանգական դատարանը և թէ դատարանական պալատը վճռել էին պահանջել Մ.-Յովնանեան դպրոցից յօգուտ պ. Լ. Սարգսեանի 1210 ռ. փոխարէն 1733, որ պահանջում էր պ. Լ. Սարգսեան: Նոր Հոգաբարձութիւնը, խորհրդակցելով իր փաստաբանի հետ, նպատակաշարմար գտաւ կասսացիա տալու փոխարէն հաշտութեամբ վերջացնել գործը պ. Լ. Սարգսեանի հետ. հաշտութիւնը կայացաւ. Հոգաբարձութիւնը վճարեց պ. Լ. Սարգսեանին 1000 ռուբլի և վերջ տուեց գործին:

Մարտի 23-ի, 30-ի և ապրիլի 27-ի նիստերում Հոգ.-ը զբաղուեց դպրոցական քննութիւնների հարցով: Հոգ.-ը յանձնել էր Մանկավ. ժողովին տալ գրաւորապէս իր պատճառաբանեալ կարծիքը և որոշումը՝ թէ արդէօք հարկաւոր են կատարել քննութիւններ և ինչ տեսակ քննութիւններ՝ աւարտական, թէ՛ դատարանական: Մանկավ. ժողով առաջ բանաւոր կերպով, պ. տեսչի միջոցով, և ապա գրաւորապէս (արձանագրութեամբ) այն կարծիքն էր յայտնել՝ թէ քննութիւնների որոշման խնդիրը պատկանում է Մանկավ. ժողովի իրաւասութեան և ոչ Հոգաբարձական: Սակայն Հոգաբարձութիւնը ի նկատի ունենալով, որ Մ.-Յովն. դպրոցի հիմնադրի կտակի համաձայն (կտակի՝ որ ծառայում է ներքին կանոնադրութեան տեղ) դպրոցի թէ՛ տնտեսական և թէ՛ ուսումնական գործի պատասխանատվութիւնը դրած է Հոգաբարձութեան վրայ, որի կազմի մէջ գտնվում է և Մանկավ. ժողովի ներկայացուցիչը ի դէմս տեսչի՝ միաձայն որոշեց (բացառութեամբ պ. տեսչի), որ այդ հարցի վերջնական լուծումը պատկանում է Հոգաբարձութեան իրաւասութեան, և կարգադրեց՝ նշանակել աւարտական քննութիւն միմիայն է. դաս. աշակերտուհիների համար: Այդ հիման վրայ է. դասարանը տուեց աւարտական քննութիւն:

Յունիսի 1-ի նիստում Հոգաբարձութիւնն զբաղուեց ուսուցչական կազմի և տեսչի խնդրով առաջիկայ 1910-

1911 ուս. տ. համար ի նկատի ունենալով, որ տեսուչ պ. Տ. Ռաշմաճեանը հաստատուած էր տեսչական պաշտօնի մէջ կաթողիկոսական կոնդակով միայն մի տարի ժամանակով և ուսուցչական մարմինը խնդրում էր օր առաջ որոշել և յայտարարել՝ թէ ինչ փոփոխութիւններ պէտք է կատարուեն ուսուցչական կազմի մէջ: Այդ նիստում Հոգ.-ը կայացրեց հետեւեալ որոշումը. ա. ի նկատի ունենալով, որ տեսուչ պ. Տ. Ռաշմաճեանը հաստատուել է իր պաշտօնի մէջ մի տարի ժամանակով, որ ցանկալի և անհրաժեշտ է, որ Մ.-Յոփն. միջնակարգ դպրոցի տեսուչն ունենայ կրթական բարձրագոյն ցենզ, որից զուրկ է պ. Տ. Ռաշմաճեանը, ազատ համարել նրան Մ.-Յոփն. դպրոցի տեսչական պաշտօնից. բ. նոյնպէս ազատ համարել պաշտօնավարութիւնից դպրոցի ուսուցչական կազմը և 1910-1911 ուս. տ. ուսուցչական խումբը կազմելիս նախապատուութիւն տալ դպրոցում երկար տարիներ ուսուցչական պաշտօն վարած վարժուհիներին և ուսուցիչներին, աչքի առաջ ունենալով անպայման և նրանց ունեցած ուսուցչական ցենզը:

Ապա յունիսի 2-ի նիստում Հոգաբարձութիւնը Մ.-Յոփն. դպրոցի տեսուչ ընտրեց պ. Ստ. Մալխասեանցին երեք տարի ժամանակամիջոցով: Հոգաբարձութեան այս որոշումը հաստատուեց Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոս Մատթէոս Բ-ի 1910 թ. յունիսի 9-ի արձակած № 1498 կոնդակով: Ապա Հոգաբարձութիւնը պ. տեսչի մասնակցութեամբ և նրա առաջարկութեամբ կազմեց առաջիկայ 1910-1911 ուս. տ. համար նոր ուսուցչական խումբ, որի մէջ մտան հին կազմի անդամների մեծագոյն մասը. և ուսուցչական մարմինը ստացաւ հետեւեալ վերջնական կազմութիւնը.

1. Աղաջանեան Ա.
2. Բաբասեան Յ.
3. Բազրատունի Ա. աւ. քահ.
4. Բէժանեան Հ. օր.

5. Գիւղարեան Տ.
6. Դաւթեան Ս. տիկ. (վերաւաց.)
7. Դեմիրճեան Դ.
8. Կանայեան Խ.
9. Ղարաջեան Ե. օր.
10. Մալխազեան Արշ.
11. Մալխասեանց Ստ. (տեսուչ)
12. Մամիկոնեան Թ. տիկ.
13. Մելիք-Ջհանեան Յ.
14. Մելիք-Օհանջանեան Լ.
15. Մինասեան Արշ. քահ.
16. Մնացականեան Շ. օր.
17. Մուրադեան Կ. օր.
18. Յարութիւնեան Իս.
19. Յովսէփեան Գ.
20. Շախկամեան Մ. օր.
21. Շահիկեան Ա. օր. (վերակ.)
22. Սարգսեան Ն.
23. Տէր-Գրիգորեան Հ. տիկ.
24. Տէր-Յովսէփեան Արշ.
25. Տէրեան Կ.
26. Տիգրանեան Պ.

Մ ՈՒՏՔ

Ն ա ի ա հ ա

§ 1				
Ուսման թուակ	2300			
§ 2				
Դրամագլխի 0/0/0	3562 50			
§ 3				
Քարվանսարայից եկամուտ . .	22000	—	27862	50
Փոխադրելի . . .	—	—	27862	50

2 ի 1909—1910 թվ. տ.

Ե Լ Ք Գ Գ Մ

§ 1

ԴՊՐՈՑԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ

1	Ռոճիկ տեսչին . . .	2000	—		
2	» 3 վերակաց. .	1200	—		
3	Մանկավ. խ. քարտ. .	100	—		
4	Գրադարանապետուհուն	100	—		
5	Դասագին 50 ը. $\times 3$ 12.	15100*	—		
6	Գրաւոր. վարձ. 5×148	740	—	19240	—
7	Ռոճիկ բժշկին . . .	480	—		
8	» բժ. օգնականին	150	—	630	—
9	» Հոգ. խոր. քար.	300	—		
10	» հաշուապահին.	600	—	900	—
11	Ձեռագործի նիւթեր.	100	—		
12	Գրադարան	200	—		
13	Ֆիզիքակ. կաբինէտ .	300	—		
14	Դաշնամուր	414	—		
15	Դեղորայք և բժշկ. օգ.	200	—		
16	Երեկոյթ և հանդէսներ	100	—		
17	Վառելիք և լուսաւո-				
	րութիւն.	400	—		
18	Ձուր	150	—		
19	Դպրոցի շինութ. ապ.	133	32	1997	32
	Փոխադրելի . . .	22767	32	—	—

*) Երկու դաս յանձն է առել Հոգար. խորհ. փոխ-նախագահ տիկ. Դարիա Թադէոսեանը ձրիարար:

Մ Ո Ւ Տ Ք

Ն ա ի ա հ ա

Փոխադրուած . . .		—	—	2786250
	5000	1		
	1500	2		
	100	3		
	100	4		
	15100	5		
	140	6		
	480	7		
	150	8		
	300	9		
	800	10		
	100	11		
	500	12		
	300	13		
	414	14		
	500	15		
	100	16		
	400	17		
	150	18		
	138 32	19		
Փոխադրելի . . .		—	—	2786250

2 հ 1 1909—1910 թվ. տ.

Ե 1 Բ

	Փոխադրուած . . .	22767	32		
20	Շինութեան մանր վե- րանորոգութիւն. . .	100	—		
21	Կահ-կարասիքի վերա- նորոգութիւն. . .	100	—		
22	Ռոճիկ ծառաներին. . .	1056	—		
23	» դռնապանին . . .	300	—		
24	Անակնկալ ծախս . . .	100	—		
25	Դատարանական ծախս . . .	100	—		
26	Դիւանական ծախս . . .	150	—		
27	Մանր ծախս. . .	100	—	24773	32

§ 2

ԲԱՐՎԱՆՍԱՐԱՅԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ

	Կառավարչին եկամտի				
1	5 ⁰ / ₀ -ը	1100	—		
2	Երկու դռնապանին . . .	480	—		
3	Վառելիք և լուսաւո- րութիւն	50	—		
4	Ջուր	130	—		
5	Շինութեան ապահո- վագրութիւն	413	15		
6	Տուրքեր.	3100	—		
7	Մանր վերանորոգ.	100	—		
8	Աղբ թափող մշակին. . .	72	—		
9	Մանր ծախս	50	—	5495	15
	Փոխադրելի	30268	47		

Մ Ո Ւ Տ Ք

Ն ա ի ս ա հ ա

Փոխադրուած . . .		—	—	27862 50
Ելքի և մտքի տարբերութիւնը .		—	—	2975 97
	100	—	—	—
	100	—	—	—
	100	—	—	—
	100	—	—	—
	100	—	—	—
	100	—	—	—
	100	—	—	—
	100	—	—	—
	100	—	—	—
	100	—	—	—
		—	—	30838 47

Ծանոթութիւն.— Դեֆէյցիտը ենթադրվում է ծածկել կրպակակալների վրայ մնացած 2315 ռ. 72 կ. պարտքից և այլ պարտապանների ստանալիքներից:

2 ի 1 1909—1910 ռւս. տ.

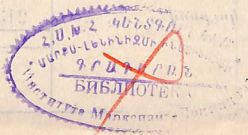
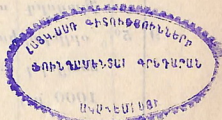
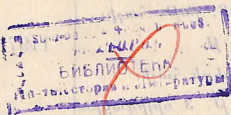
ե լ ք

	Փոխադրուած . . .	30268	47	
	§ 3			
	ՆՊԱՍՏՆԵՐ և ԿԵՆՍԱԹՈՇԱԿ			
1	Թիֆլ. կուս. անապատին . .	300		
2	Ախալքալաքի ծխ. դպ. . . .	150		
3	Ա. տ. ք. Բազրատուկուն			
	(Կենսաթոշակ).	120	570 —	30838 47
			— —	30838 47

5226

5484

A 70513

Ա Կ Տ Ի Ի

Հ ա շ ո ռ Ի
առ 1 սեպտեմբեր

1	Դրամարկդ				
	մնացորդ ս. թ.	407	71		
2	Շարժական կայք				
	մնացորդ ս. թ.	7169	53		
3	Դասական պիտոյք				
	մնացորդ ս. թ.	2113	26		
4	Կրպակակալների հաշիւ				
	մնացորդ ս. թ.	3398	48		
5	Պարտապանների հաշիւ				
	մնացորդ ս. թ.	4177	50		
6	Անշարժ կայքի հաշիւ				
	մնացորդ ս. թ.	457000	91		
7	4 ⁰ / ₀ պետական բենտա				
	մնացորդ ս. թ. . . 90,000 —	—	—		
	0 ⁰ / ₀ նոյն բենտայից				
	առ 1 սեպտ. 1909 թ. 855 —	90855	—		
8	Թիֆլ. Առևտր. Բ. ընթ. հաշիւ				
	մնացորդ ս. թ.	1197	82		
9	5 ⁰ / ₀ օբլիգացիաների հաշիւ				
	մնացորդ ս. թ. 3 օբլիգացիա				
	1000 ռ., հաշուած 71—25				
	գնուած կուրսով	2137	50	568457	71
		—	—	568457	71

Հ Ր Ջ ա ն ն ա ռ ը թ ի ղ ն

Ե Լ Ք

1	Դպրոցի վերաբերեալ ծախսեր .	22273 35		
2	» շինութեան վե- րանորոգ.	61 19		
3	Շարժական կայք . . .	474 80		
4	Ապահովագրութիւն . .	129 45		
5	Մանր ծախսեր	112 51		
6	Դիւանական ծախսեր.	169 08		
7	Դատարանական ծախսեր	67 —		
8	Նպաստներ և կենսաթ.	540 —		
9	Անակնկալ ծախսեր . .	584 99		
10	Աւանսով տրուած գու- մարներ	866 85		
11	Թիֆլ. Առևտր. Բ. ընթ. հաշուին	1900 —	4911 87	
12	Քարվանսարայի վերա- բերեալ ծախսեր .	2422 52		
13	Քարվանսարայի ապա- հովագրութիւն . .	358 36		
14	Տուրքեր	2755 89		
15	Պարտատէրերին . . .	870 92	6407 69	33592 91
	Մնացորդ առ 1-ն սեպտ. 1910 թ.	—	—	348 39
			—	—
				33941 30

Դպրոցական ծախ

[illegible]

սերի հաշիւ

է Լ Ք

1	Ռոճիկ տեսչին	1999 92		
2	» վերակացունհրներին . .	1199 88		
3	» Մանկավ. Խոր. քարտ. .	99 96		
4	» գրադարանապետունուն .	99 96		
5	Դասավճարներ	14664 86		
6	Գրաւորների վարձատրութիւն .	721 84		
7	Ռոճիկ բժշկին և օգնականին. .	590 —		
8	Դեղորայք և բժշկական օգնու- թիւն	175 65		
9	Վառելիք և լուսաւորութիւն . .	785 88		
10	Զուր	145 89		
11	Զեռագործի նիւթեր	194 91		
12	Երեկոյթներ և հանդէսներ, . .	59 80		
13	Մանր ծախսեր.	229 04	20967 59	
14	Դպրոցի շին. ապահովագրութ. .	129 45		
15	» » մանր վերանորոգ.	28 99		
16	» կահ-կարասիքի վերանո- րոգութիւն	69 70		
17	Ռոճիկ ծառաներին.	986 —		
18	» դռնապանին.	275 —	1489 14	
		—		22456 73

Մ ՈՒՏՔ

Դիւանական ծախ

Անց են կացվում ընդհանուր եւ և մտից հաշիւը դիւանական բոլոր ծախսերը . .	—	—	1255	76
	—	—	1255	76

Մ ՈՒՏՔ

Նպաստների եւ կեն

Անց են կացվում ընդհանուր եւ և մտից հաշիւը բոլոր նպաստներն ու կենսաթ. .	—	—	570	—
	—	—	570	—

սերի հաշիւ

Ե Լ Ք

1	Ռոճիկ Հոգաբ. Սորհրդի քարտ .	280	—		
2	» հաշուապահին	620	—		
3	Դատարանական ծախսեր	82	—		
4	Գրասենեկային և այլ ծախսեր .	273	76	1255	76
		—	—	1255	76

սարոշակի հաշիւ

Ե Լ Ք

1	Թիֆլիսի կուսանաց անապատին	300	—		
2	Ախալքալաքի ծխ. դպրոցին . .	150	—		
3	Արսէն ք. Բազրատունուն (կենս.)	120	—	570	—
		—	—	570	—

և Երբ հաշիւ

Ե Լ Ք

1	Դուրս են գրվում ա. զարոցի նախկին տնտեսա- կան կառավարիչ պ. Տէր-Ջա- նեանի պարտքը	3361	84		
	բ. Զանազան անձանց վրայ մնացած անյուսակի ապառիկներ	816	43		
2	Միանուագ նպաստներ	554	99*		
3	Օգնութիւն չքաւոր աշակերտուն.	25	—		
4	Ճանապարհած. Հոգաբ. ներկայա- ցուցչին ս. Էջմիածին գնալու .	30	—	4788	26
		—	—	4788	26

°/°-ի հաշիւ

Ե Լ Ք

Անց է կացվում ընդհանուր ել և մտից հաշիւը	—	—	3461	70
	—	—	3461	70
*) Այս գումարի մէջ են ուսու- ցիչ Ռ. Մ.-Մուսեանին տրուած. և տիկ. Ս. Դաւթեանին 190 ⁸ / ₉ ռոճկի մնացորդը	324	99	—	—
	200	—	—	—
	524	99	—	—

ը ա յ ի հ ա շ ի ռ

Ե Լ Ք

1	Ռոճիկ կառավարչին	1129	28		
2	» զոնապահներին	480	—		
3	Ապահովագրութիւն	358	36		
4	Տուրքեր	2755	89		
5	Մանր վերանորոգութիւն	478	10		
6	Զուր	119	95		
7	Վառելիք և լուսավորութիւն	61	08		
8	Աղբ թափողին	72	—		
9	Մանր ծախսեր	108	96	5563	62
	Անց է կացվում ընհանուր ել և մտից հաշիւը զուտ մնացորդը .			17078	57
		—	—	22642	19

եւ ելքի հաշիւ

Ե Լ Ք

1	Դպրոցական ծախսեր	20998	88		
2	Դիւանական »	1255	76		
3	Նպաստներ և կենսաթոշակ	570	—		
4	Անակնկալ ել և մտի հաշուով .	4489	09	27313	73
		—	—	27313	73

Ա Կ Տ Ի Ի

Հ ա շ ն ռ Է կ շ ի ն

1	Դրամարկդ			
	մնացորդ ս. թ.	348	39	
2	Շարժական կայք			
	մնացորդ ս. թ.	7873	17	
3	Դասական պիտոյքներ			
	մնացորդ ս. թ.	2113	26	
4	Կրպակակալների հաշիւ			
	մնացորդ ս. թ.	1633	25	
5	Աւանսների հաշիւ			
	մնացորդ ս. թ.	190	—	
6	Անշարժ կայք			
	մնացորդ ս. թ.			
	ա. քարվանսարա	400000	—	
	բ. դպ. շինութիւն	50000	—	
	գ. նոր կրպակներ	7060	91	
		457060	91	
7	4 ⁰ / ₀ պետական բեռնա			
	մնացորդ ս. թ.	90000	—	
	0 ⁰ / ₀ 1 առ 1 սեպտ	855	—	
		90855	—	
8	Թիֆլիսի Առևտր. Բ. ընթ. հաշիւ			
	մնացորդ ս. թ.	1897	82	561971 80
		—	—	561971 80

q u u u h h

[illegible]

1909-1910

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏՍՐԻ

Մարիամեան-Յովնանեան օրիորդաց դպրոցը այս երկրորդ ուսումնական տարին է, որ իբրև „Միջնակարգ դպրոց“ ունի եօթն հիմնական դասարան կամ տասն տարուայ դասընթաց:

Անցեալ ուսումնական տարուայ վերջին՝ նախկին Հոգաբարձութեան որշուման համաձայն, III բաժանմունքները (հիմնական և զուգընթաց) փակուեցին, այսինքն՝ աշակերտուհիները փոխադրուեցին I դասարան (IV բաժանմունք) և նոր ընդունելութիւններ չեղան III բաժանման համար:

Այս ձևով աստիճանաբար փակուել են նախընթաց տարիներում I և II բաժանմունքները, որպէսզի դպրոցը հնարաւորութիւն ունենայ բարձր դասարաններ պահել:

Սոյն ուսումնական տարում դպրոցն ունէր I դասարանից սկսած մինչև VII, զուգընթացներով միասին ընդամենը տասը դասարան, ուր կային **370** աշակերտուհի:

1909 թ. օգոստոսի 25-ից սկսած ուսուցչական խումբը զբաղուեց վերաբննութիւններով:

Դասարանական պարապմունքները սկսուեցին 1909 թ. սեպտեմբերի 3-ին:

Այս ուսումնական տարում նորեկների ընդունելութիւնը կատարուեց շատ սահմանափակ թուով. բարձր դասարաններում եղած միջանի բաց տեղերի համար խնդրատուներ չեղան. միւսներում էլ ազատ տեղեր չկային: Միայն 1910 թ. յունուարին պատահաբար միջանի տեղեր բացուեցին III դասարաններում (հիմ. և զուգ). խնդրատուներէջ քննութեամբ կարողացան ընդունուել միմիայն երեքը:

ՈՒՍՈՒՅԶԱԿԱՆ ԻՈՒՄԱՐ

Այսպիսով լուսավորված ազգայն առաջնական կամ ընդհանուր գործունեության հարմարեցված իր զորքեր և այս առարկա: Քննիչ գործունեությունը առաջացավ այն նախնականների որ երկու զանազանների (պ. 4. Յովհաննիսյան և Ք. Մանասյան) իրենց կամակը Սարգիս զորքեր: Դասախոսները թվի տեղի նման միայն 25 է. առարկաներն ու գործունեությունը բավականին էին նմանակները:

[illegible]

¹⁾ Առաջին կրթամակից յետոյ, երբ ու Յ. Մկրտչան կրթնորթեան դաստիարակ առ ժամանակ զարգացն դաստիարակչոց՝ նոր փորձերն ժամանակագրութեամբ կրթնորթելն 1930 թ. յապտի 1-ից սկսան (փնտրութիւն 15-ից ժամ ուր.)

Աանդվում էին հետեւեալ առարկաները.

Ա Ռ Ա Ր Կ Ա Ն Ե Ր		I դաս.	II դաս.	III դաս.	IV դաս.	V դաս.	VI դաս.	VII դաս.
1	Կրօն	2	2	2	—	—	—	—
2	Եկեղեցական պատմութիւն . . .	—	—	—	1	1	1	—
3	Կրօնների պատմութիւն	—	—	—	—	—	—	2
4	Հայոց լեզու*.	6	6	5	5	5	6	5
5	Ռուսաց լեզու*.	5	5	5	5	4	5	4
6	Ֆրանսերէն	—	—	—	2	2	2	2
7	Հայոց պատմութիւն.	2	2	—	2	2	2	2
8	Հայաստ. աշխարհագրութիւն . . .	—	—	2	—	—	—	—
9	Ռուսաց պատմութիւն	—	—	—	—	2	2	—
10	Ռուսաստ. աշխարհագրութիւն . . .	—	—	—	—	2	—	—
11	Ընդհ. պատմութիւն	—	—	2	2	2	2	2
12	Բնագիտութիւն	3	3	3	2	2	2	—
13	Ընդհ. աշխարհագրութիւն	2	2	2	2	—	—	—
14	Թուաբանութիւն	4	4	3	3	—	—	—
15	Սլգերբա	—	—	—	2	2	2	2
16	Երկրաչափութիւն.	—	—	—	—	2	2	2
17	Ֆիզիկա	—	—	—	—	2	2	2
18	Տիեզերագրութիւն	—	—	—	—	—	—	2
19	Քաղաքաանտեսութիւն.	—	—	—	—	—	—	2
20	Հոգեբանութ. և մանկավարժ. . . .	—	—	—	—	—	—	3
21	Նկարչութիւն	2	2	2	—	—	—	—
22	Ձեռագործ և ձևագիտութիւն . . .	2	2	2	2	2	2	—
23	Երգ և երաժշտութիւն	2	2	2	2	—	—	—
		30	30	30	30	30	30	30

2 դաս խմբական երգեցողութիւն

*) IV դաս. սկսած Հ. և Ռ. լեզուների հետ միացած առաջ է տարուել նոյն լեզուների գրականութիւնը :

Ուսուցչական խումբը անցեալ երկու ուսումնական տարուայ նման պարտադիր ժամերից դուրս շաբաթը մի անգամ իւրաքանչիւր դասարանում ազատ ընթերցանութեան ժամ է ունեցել: Այս տեսակ դասերը կառավարել են դաստիարակները. դասարանին մատչելի գրքեր են կարդացուել և ենթարկուել վերլուծութեան. դուրս է բերուել գրքի գլխաւոր միտքը, գրանով աշակերտուհիներին միջոց է տրուել հետաքրքրուել, ընթերցասիրութիւն առաջ բերել իրենց մէջ և առհասարակ քննաբար վերաբերուել իրենց կարդացածին: Այս տեսակ ժամերին կարդացուել են նաև այս կամ այն առարկան լրացնող գրքեր:

Ուսուցչական խումբը ամբողջ ուսումնական տարուայ ընթացքում ունեցել է 49 մանկավարժական ժողով:

Այդ նիստերում խօսուել են կրթական-դաստիարակչական, կարգապահական և այլ հերթական խնդիրների մասին:

Արդէն նախկին երկու տարիներում սկսած դպրոցական ուսման ծրագիրը նորից քննութեան առնելով մի շարք նիստերում՝ յարմար դատեց վերամշակել. ուսուցչական խումբը մանկավարժական ժողովներից դուրս սեկցիաների բաժանուելով՝ այդ աշխատանքը կատարեց և զրպրոցին տուեց եօթն հիմնական դասարանի ուսման ծրագիր:

Այս նոր ծրագրով Մանկավարժական ժողովի կողմից կարեւոր է դատուել առաջիկայ ուսումնական տարում հետեւալ բարեփոխութիւնները մտցնել.

1) Հայոց պատմութիւն. — Քաղաքակրթութեան տարերքն, առասպելական շրջանի հետ միասին, համառօտակի և գաղաթնակէտերով Հ. պատմութիւն անցնել II դասարանում. I դասարանից վերացնել այդ առարկան: III դաս. անցնել Հայաստ. աշխարհագրութիւն. իսկ IV դասարանից սկսել քննական Հայոց պատմութիւն և վերջացնել V դասարանում, պատմութիւնը հասցնելով մինչև նորագոյն շրջանը:

2) Ընդհ. աշխարհագրութիւն. — Այս առարկան վերջացնել ոչ թէ III դասարանում, այլ IV-ում, ուր պիտի անցնեն Եւրոպան:

3) Երկրաչափական ձեւագիտութիւն. -- Երկրաչափութեան և նկարչութեան առարկաներին որպէս նպաստող մաս՝ առաջարկվում է ցածր դասարաններում մտցնել երկրաչափական ձեւագիտութիւն: Առաջարկվում է նկարչութիւնը շարունակել նաև բարձր դասարաններում:

4) Փրանսերէն. -- Վեցերորդ դասերից խոսսափելու համար անցեալ և այս ուսում. տարում յատկացրուած էր շաբաթական երկուական դաս: Լեզու սովորելու համար դասերի այս քանակն անբաւարար գտնելով, առաջարկուեց դարձեալ սկսել IV-րդ դասարանից և վերջացնել VII-ում, սակայն իւրաքանչիւր դասարանում ֆրանսերէնը լինի շաբաթական երեքական դաս:

5) Եկ. պատմութիւն. -- Սկսվում է IV դասարանում և վերջանում VI-ում, շաբաթական մի-մի դաս. ցանկալի և կարեւոր է համարվում դասերը վերածել երկուականի և աւանդել միմիայն V և VI դաս., իսկ IV-ում անցնել քրիստոնէական վարդապետութիւն շաբաթական երկու դասով:

6) Բնագիտութիւն. -- Առաջարկվում է IV դասարանում մի ժամ աւելացնել, փոխանակ երկուսի անել երեք դաս, որպէսզի հնարաւոր լինի մարդակազմութեան-բնախօսութեան հետ միասին անցնել նաև առողջապահութիւն:

ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Որքան հնարաւորութիւն է եղել, դպրոցն աշխատել է աշակերտունիներին ճանաչել նոյնպէս իրենց ընտանեկան պայմանների հետ միասին: Անհրաժեշտ դէպքերում դաստիարակ-դաստիարակչունիները տներն են գնացել. կազմուել է վիճակագրական տեղեկութիւն, որի պատկերն է հետևեալը.

1) Արհեստաւորի զաւակ 147 աշակերտունի, 2) առևտրականի 61, 3) բանւոր և բանւորունու (32 կար անող կանայք) 70, 4) գործակատարի 35, 5) ուսուցչի, ուսուցչունու և այլ պաշտօնեայի 13, 6) հոգեւորականի 11, 7) կալուածատիրոջ և գործ. 2, 8) հողագործի 1, 9) անգործի 30:

ՀԱՅ ԲՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԻ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐՆ ԵՆ

1) Թիֆլիսեցի 160, 2) Երևանի նահագից 85, 3) Թիֆլիսի նահ. 60, 4) Տաճկաստանցի (մեծ մասը Թիֆլ. վերաբն.) 20, 5) Պարսկաստանցի (մեծ մասը Թիֆլ. վերաբն.) 13, 6) Գանձակի նահանգից 8, 7) Ղարաբաղցի 13, 8) Ղարսի շրջանից 4, 9) Սուխումի շրջանից 1, 10) Բաղուլի շրջանից 6:

Աշակերտուհիների յառաջագիմուլթեան համար դպրոցը պէտք է ունենար առողջապահական ընդհանուր հսկողութիւն և պէտք է օգնութեան հասնէր չքաւոր հիւանդ աշակերտուհիներին:

Դպրոցիս բժիշկ պ. Գ. Մաղաքեան շաբաթական երեք անգամ ուսումնարանի փոքրիկ դեղատան մէջ ընդունում էր բժշկութեան կարօտ աշակերտուհիներին. ծանր հիւանդներին այցելութիւն էր տալիս տներում: Ժամանակի սղութեան պատճառով մանրամասն բժշկական քննութեան ենթարկել կարողացել է հազիւ Vll, VI և V դասարանները: Դպրոցիս բժ. պ. Գ. Մաղաքեանը իր գեկուցման մէջ ասում է նաև հետևեալ. «Աշակերտուհիներից շատերը, ինչպէս այդ երեաց աշակերտուհիների ընդհանուր բժշկական քննութեան ժամանակ, ապրում են մութ, շատ անգամ խոնաւ բնակարաններում. զուրկ են կանոնաւոր սննդից, օդից և հագուստից: Այդպիսի պայմաններում զարմանալի էլ չէ, թէ ինչու հիւանդների մի ստուար տոկոսը կազմում է արեան պակասութիւն, ստամոքսի խանգարումներ ունեցողներ»:

Հիւանդութիւնների տեսակէտից տարին յաջող է անուանում, որովհետև թէ քանակով պակաս են եղել և թէ ծանր տարափոխիկ հիւանդութիւններ չեն պատահել. ինչպէս օրինակ, տիֆ, քութէշ, դիֆտերիա ոչ մի անգամ: Տարուայ վերջին միայն եղան մի քանի հիւանդներ կարմրուկով և свинка-ով: Կային թոքախտաւորներ, որոնցից միքանիսը մեռան, միւսներն էլ բժշկի խորհրդով թողել են առժամանակ ուսումը և բժշկվում են:

Գլխացաւ ու ջղայնութիւն յաճախ է պատահել բարձր դասարաններում. հէնց բժշկական ընդհանուր քննութիւնն էլ ցոյց տուեց, որ մեծ աշակերտունիների մէջ չափից դուրս շատ են ջղայնութիւն ունեցողները, առնուազը $\frac{1}{3}$ -ը ջղային է:

Աշակերտունիները անխտիր ձրիաբար էին բժշկական օգնութիւն ստանում դպրոցում. դարմանուող չքաւոր աշակերտունիները դեղն էլ ստանում էին ձրիաբար: Շատերի տնտեսական ու առողջապահական աննպաստ պայմանները անկասկած վատ էին ազդում նրանց յառաջադիմութեան վրայ:

Աշակերտութեան մտաւորին նպաստող գրադարանը թէև այս ուսումնական տարում միջանի գրքով աւելացել է, սակայն ընդհանուր առմամբ շատ աղքատիկ է և աշակերտութեան պահանջին բաւարարութիւն տալ չիկարող: Գրադարանը անցեալ տարի ունէր . . . 1381 կտոր գիրք Այս տարի գնուած են հայերէն 48

” ” ” ” ռուսերէն 71

Նուէր. հայերէն 7

” ռուսերէն 1

„Всходы“ ամսագրի յաւելուած 12 . . 139

Ընդ ամենը 1520 կտոր գիրք.

Բոլոր դասարաններն իրաւունք ունէին շաբաթական մի անգամ դպրոցի գրադարանից գիրք վերցնել:

1909/1910 ուս. տարում գրադարանից օգտուել են 351 աշակերտունի, որոնք կարդացել են 2257 գիրք. միջին թուով իւրաքանչիւրը կարդացել է մօտ 7 գիրք. ամենաքիչը վերցրել են 2, իսկ ամենաշատը 11 գիրք:

I Դասարանից սկսած մինչև III դաս. ամենից շատ են օգտուել. IV—V|| աստիճանաբար պակասել է. V||-ին միջին թուով ընկնում է 2 գիրք տարեկան: Բարձր դասարանցիները բաւականութիւն չստանալով դպրոցի գրադարանից, գրքեր էին վերցնում ուրիշ գրադարաններից:

Աշակերտունիները բացակայել են տարուայ ընթացքում միջին թուով 40 դաս կամ 8 օր:

ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐԻ ՓՈԽԱՂՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀ. ՊԱՏԿԵՐԸ.

Դասաբաժնանք	Աշտուկերի թիվը	Աշտուկերի թիվը	Փոխադրուող	Մնացող	Վերաբնուն- վելն	Կամուլին հեռացած	Հիմնարկի նկարագ	Մնաց	Մնացողի թիվը	Մնացողի թիվը	Մնացողի թիվը	Մնացողի թիվը
I դ. հիմ.	32	32	32* կամ 100%	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I դ. զուգ.	44	43	24 " 55,8%	7 կամ 16,3%	12 կամ 27,9%	1	—	—	—	—	—	—
II դաս.	42	40	20 " 50%	10 " 25%	10 " 25%	2	—	—	—	—	—	—
III դ. հիմ.	40	37	13 " 35,14%	4 " 10,81%	20 " 54,05%	3	—	—	—	—	—	—
III դ. զուգ.	42	39	23 " 58,97%	6 " 12,83%	10 " 28,20%	3	—	—	—	—	—	—
IV դ. հիմ.	32	31	13 " 41,94%	4 " 12,90%	14 " 45,16%	—	—	—	—	—	—	—
IV դ. զուգ.	36	34	17 " 50%	8 " 23,53%	9 " 26,47%	2	—	—	—	—	—	—
V դաս.	44	43	7 " 16,27%	15 " 34,90%	21 " 48,83%	1	—	—	—	—	—	—
VI դաս.	38	30	10 " 33,83%	4 " 13,34%	16 " 53,33%	2	—	—	—	—	—	—
VII դաս.	25	24	24 " 100%	—	—	1	—	—	—	—	—	—
	370	353	183 կամ 51,84%	58 կամ 16,43%	112 կամ 31,73%	15	—	—	—	—	—	—

Ծանոթություն *) I դ. հիմ. հիմ. վեց հազար, որպես բնորոշականը պիտի քննուեն օգտատվելի || դաս. մասերու համար:
**) Ստանդ միջանայն դաս. երկու տարի մնացողներն են, յուսակները պիտի քննուեն թույլ առարկաներից, եւսկ անյուսակները,
բոլոր առարկաներից:

Այս փոխադրութան ցուցակի համար պիտի ասել հետևեալը.

1) | հիմ. դաս. աշակերտութիւնները այս ուսում. տարում սովորում էին գրեթէ ||| բաժանման դասընթացը. այս աննօրմալ դասարանը առաջ էր եկել այն հանգամանքից, որ նախկին Հոգաբարձութան որոշման համաձայն երեք տարի յաջորդական կերպով ու աստիճանաբար փակուել էին |, || և ||| բաժանմունքները. դպրոցը չէ ցանկացել ոչոքի դուրս թողնել, դրա համար էլ մնալու արժանի թոյլերին փոխադրել է յաջորդ դասարան. այսպէս տարիներ ընթացքում կազմուել է մի յետ մնացած բաժանմունք. յիշեալ | հիմ. դաս. պիտի կրէր ||| բաժան. անուն, բայց որովհետեւ Հոգաբարձութեան որոշմամբ այդ բաժանմունքը պիտի փակուէր, ուստի և դրան անուանեցինք | հիմ. դասարան յետամնաց. ահա գլխաւորապէս այս պատճառով սրան կարելի է անուանել աննօրմալ բաժանմունք:

Պարզ է, որ | դաս. հիմ. ամբողջովին փոխադրվում է և առաջիկայ 1910/11 ուս. տարում կազմում է իսկական կամ նօրմալ | դասար. այժմ սրանց գիտութիւնը ||| բաժանմունքից բարձր է և | դասարանից պակաս: Միայն սրանցից վեց ընդունակներին միջոց է տրուած պատրաստուել մի կամ երկու առարկայից (մեծ մասամբ թուաբանութիւնից) և օգոստոսին քննութիւն բռնել || դաս. մտնելու համար:

2) ||| դաս. հիմ. վերաքննութեան աւելի մեծ տոկոս է տուել, քան թէ փոխադրութեան. այս դասարանցիները հէնց |-ից սկսած միջակ ոյժերով են առաջ գնացել. դա կարելի է բացատրել նոյն դասարանի աշակերտութիւնների սահմանափակ ընդունակութիւններով, իհարկէ խօսքը վերաբերում է մեծամասնութեանը, մինչ դեռ ||| դաս. դուռ. |-ից սկսած համեմատաբար ուժեղ քայլերով է առաջ ընթացել, որը հետևանք է սոյն դասարանցիների անհատական առաւելութեան. ուրիշ բացատրութիւն չի կարելի տալ, քանի որ այդ երկու բաժանմունքներում |-ից մինչ ||| -ը մեծ մասով նոյն դասատուներն են դասուանդել և նրանք են որ այդ անհատական տարբերութիւնը

նկատել ու շեշտել են: Միևնոյն բանը կարելի է ասել IV դասարան հիմ. և զուգ. համար:

3) V դասարանի ամենից քիչ փոխադրութեան տուկոս տալը մեծ մասով նոյն դասարանի բազմամարդ լինելու հետևանքն է. դեռ III դասարանից 55 հոգի էին. նիւթա-կանի սղութեան պատճառով հնարաւոր չեղաւ երկու բա-ժանմունքի վերածել. բազմամարդութեան շնորհիւ դժգոհ էին այդ դասարանի մտաւոր յառաջադիմութիւնից և կարգապահութիւնից. անկասկած աչքի առաջ պէտք է ունենալ անհատական սահմանափակ ընդունակութիւնները, դպրոցից անկախ պատճառով հայոց լեզուի ու մատեմա-տիկայի դասատուների փոփոխութիւնը: Այս բոլորն իրենց հերթին վատ են ազդել ընդհանրապէս և մասնաւորապէս էլ նոյն առարկաների յառաջադիմութեան վրայ:

4) Գալով VI դասարանին, պիտի ասել, որ սա էլ վերաքննութեան աւելի մեծ տուկոս է տուել, քան թէ փո-խադրութեան. այս դասարանը 1908/9 ուս. տարւում կազ-մել է V դասարան երկու չորրորդների միաւորութիւնից, որոնք իրենց դասարանական յատկութիւններով ու ընդու-նակութիւններով նախ՝ միմեանցից տարբեր էին և երկրորդ տուին 44—46 հոգուց մի բազմամարդ, դասարան որ մեծ արգելք էր յարուցանում նօրմալ պարապմունքի հանդէպ: Միևնոյն ժամանակ, դարձեալ դպրոցից անկախ պատճառով, հայոց լեզուի ու մատեմատիկայի դասատուների փոփոխու-թիւնը իր աննպաստ ազդեցութիւնն ունեցաւ թէ առհա-սարակ և թէ մասնաւորապէս նոյն առարկաների վրայ:

Ինչ վերաբերում է փոխադրութեան ընդհանուր տու-կոսին, պիտի աչքի առաջ ունենալ այն հանգամանքը, որ փորձերի վրայ հիմնուած կարելի է ասել (ինչպէս նախըն-թաց տարիների փորձն էլ ցոյց է տուել) թէ վերաքն-նութիւններից առնուազն $\frac{2}{3}$ -ը անցնում, փոխադրվում է, այնպէս որ ընդհանուր փոխադրութիւնը միջին թուով կլինի 70% :

Աշակերտութեան ընդհանուր թուից եղել են

145-ը թուշակատու 39,19⁰/₀
225-ը ձրիավարժ 60,81⁰/₀

Դպրոցը ծայրայեղ չքաւորներէց միջանիսին միայն տուել է դասագրքեր:

Հոգաբարձութեան ու խմբի միջնորդութեամբ չքաւորներէց ութ հոգի ձրիաբար ճաշում էին Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան ճաշարանում, իսկ էժանագին ճաշարանում 6 աշակերտունի:

Գալով դպրոցի կարգապահական խնդիրներին, պէտք է ասել, որ աստիճանաբար այս երեք տարուայ ընթացքում պակասել են աշակերտական անկարգապահ վերաբերմունքները, այդ պարզօրէն կարելի է տեսնել մանկավարժական ժողովի արձանագրութիւններէց. 1907/8 ուս. տարում խումբը շատ նիստեր է նուիրել կարգապահական խնդիրներին, իսկ վերջին երկու տարում աւելի զբաղուել է ուսման ծրագրով և կրթական ընդհանուր խնդիրներով. աչքի ընկնող անկարգապահութիւն չի նկատուել աշակերտութեան մէջ:

Սրանով երբէք չի կարելի ասել, թէ ամէն ինչ կատարեալ է. ոչ, դեռ կան պակասութիւններ, թեթեւ թերութիւններ, որոնք ժամանակի ընթացքում, կրթական ու հետևողական միջոցներով, կամաց-կամաց աւելի կպակասեն, աւելի կնսեմանան:

Առհասարակ թէ մտաւոր ու բարոյական և թէ գեղարուեստական կրթութեանը մասամբ աւելի նպաստելու համար կատարուած են հանդէսներ՝ դպրոցական ախտ, նոր տարուայ առթիւ ցերեկոյթ, աշակերտութիւնը մասմաս տարուած է Ուսուցչական Միութեան Վարչութեան նախաձեռնութեամբ կազմակերպած ցերեկոյթին Հաւաքարի թատրոնում երկու անգամ. ամբողջ աշակերտութիւնը տարուած է սինեմատոգրաֆ՝ յատուկ պատկերների ընտրութեամբ, թուշարուծական ցուցահանդէս և ակվաբիում:

Ձառկի արձակուրդին էլ VII դասարանցիներին հետ

կատարուել է մի փոքրիկ էկսկուրսիա դէպի Արմազ ու Մցխէթ վանքերը:

VII ԴԱՍԱՐԱՆԸ

Այս տարի էլ անցեալ ուսում. տարուայ նման VII-ցի-
ները լսեցին և տուին փորձնական դասեր: 1909 թ. դեկ-
տեմբերի 8-ից մինչև ապրիլ 1-ը նրանք լսել են զանազան
դպրոցներում հեռեեալ դասերը.—հ. լեզու 6 դաս, թուլար.
5 դաս, ու. լեզու 3 դաս, հ. պատմութիւն 2, մանկա-
պարտէզում ձեռարուեստ 2 դաս, ձեռագործ 1, աշխարհա-
գրութիւն 2 դաս (Յովնանեան դպր.), ընդամենը 21 դաս: Շատ
դասեր լսել են Զգրաշէնի, Քամոյեան, Ս. Գէորգի, Ս.
Սարգսի, վարժուհիների դպրոցում և օր. Ղուլիջանեանի
մանկապարտէզում, քանի որ |—||| բամանմունքներ չկային
Յովնանեան դպրոցում:

Այնուհետև մարտի 8-ից սկսած մինչև ապրիլի 13-ը
VII-ցիներն իրենք տուին փորձնական դաս այս կարգով.—

Զգրաշէնի դպրոցի | բաժ. հ. լեզու 4 դաս, թուլար 3.
Յովնանեան դպր. | դասարանում հ. լեզու 1 դաս, թուլար.
2, բնագիտութիւն 1, հայոց պատմ. 1, ընդհ. աշխ. 1,
ու. լեզու 3, ընդամենը 17:

Թէ՛ լսած և թէ՛ տուած փորձնական դասերին եղել են
պաշտօնական քննադատներ. ամբողջ դասարանը մասնակցել
է քննադատութիւններին. տուած դասերից միայն վեցի
քննադատութիւնը հնար եղաւ արձանագրել, այնուհետև
VII-ցիները, սաստիկ ծանրաբեռնուած լինելով, չկարողացան
այդ աշխատանքները տանել. արձանագրում էին իրենք
VII-ցիները: Մնացած 11 դասը յատուկ արձանագրութեան
մատեանում նշանակուեց համառօտակի:

Վերոյիշեալ համապատասխան գործնական մանկա-
վարժութիւնից VII-ցիների պարապմունքը եղել է այսպէս.
—լսել են 21 դաս, իրենք տուել են փորձնական դաս 17 և

ունեցել են այդ դասերի նկատմամբ 26 քննադատութիւն, բոլորը միասին 64 դաս. սրանցից 30 դասը կատարուել է պարտադիր ժամերից դուրս:

VII դասարանում կային 24 հոգի, բոլորն էլ աւարտեցին. կարևոր ենք համարում մէջ բերել աւարտողների ազգերը և անունները.

1. Աւետիսեան Մազթաղինէ . . Նոր-Բայազէտցի
2. Ահարոնեան Աննա Շուշեցի
3. Գասոյեան Անահիտ Թիֆլիսեցի
4. Երզնկանեան Հեղինէ Ախալցխացի
5. Եղիսերեան Արմենուհի . . . Սուխումի շրջանից
6. Զաքարեան Հեղինէ Վաղարշապատցի
7. Թարխանեան Սիրանուշ Վաղարշապատցի
8. Թումանեան Նուարդ Լօռեցի (Գսեղ գիւղից)
9. Կանայեան Արփենիկ Իգդիրցի
10. Մկրտումեան Սրբուհի Թիֆլիսեցի
11. Յարութիւնեան Հայկանուշ . . . Թիֆլիսեցի
12. Յովսէփեան Մարգարիտ Սղւախեցի
13. Ներսիսեան Վարսենիկ Թիֆլիսեցի
14. Նաւասարդեան Հայկանուշ . . . Երևանցի
15. Շահինեան Սիրանուշ Կարինեցի
16. Զուլախեան Մարգարիտ Ագուլիսեցի
17. Պահլաւունի Փեփրոնէ Իգդիրցի
18. Սահակեան Նունէ Զալալօղլեցի
19. Սահակեան Փառանձէմ Լօռեցի
20. Տօնոյեան Արփենիկ Դարսեցի
21. Տէրաէրեան Սրբուհի Գօրեցի
22. Տէր-Խաչատրեան Աշխէն . . . Դաղախեցի
23. Տէր-Ղուկասեան Եղիսաբէթ . . Թիֆլիսեցի
24. Տէր-Ներսիսեան Մարիամ . . . Ագուլիսեցի

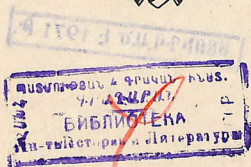
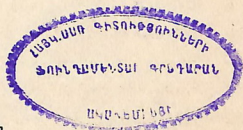
1910 թ. մայիսին էքստերն կերպով քննողներին
(ընդամենը երեք) միայն երկուսը կարողացան քննութիւն
բռնել՝ Բէրբէրեան Կարինէ (Վանեցի), ստացաւ երրորդ
(III) դասարանի աւարտական վկայական, Կանայեան
Մարիամ (Իգգիբցի)՝ հինգերորդ (V) դասարանի աւար-
տական վկայական:

Ի դիմաց Մանկավարժական ժողովի

Տեսուչ՝ Տ. Ռաշմամեան

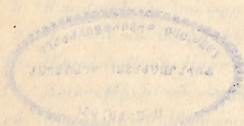
19 Յունիսի 1910 թ.

Թիֆլիս:

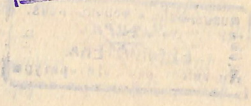

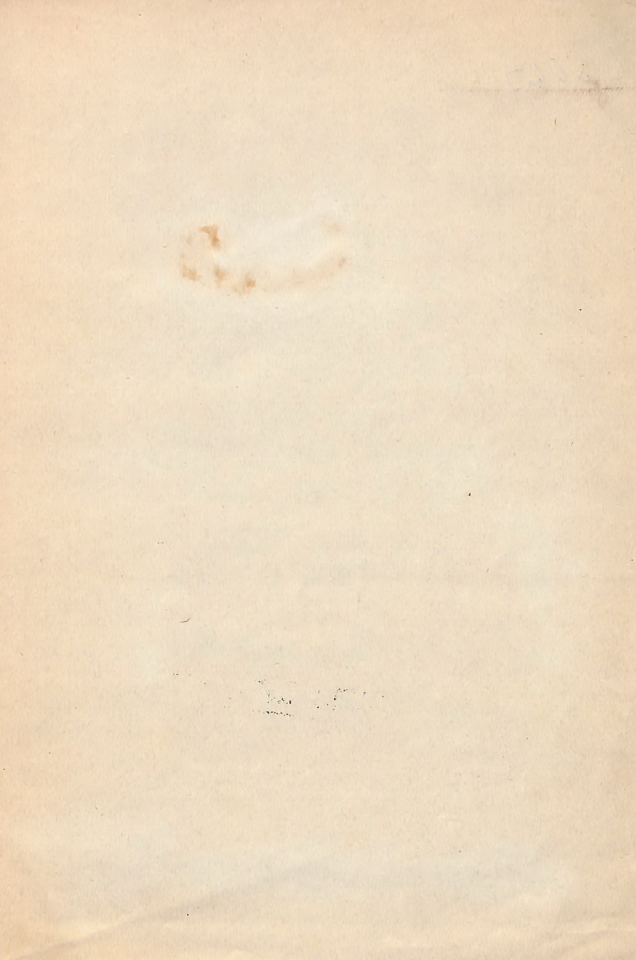
1910 թ. հունիսին հասարակ բնակարան կառուցելու
(հարկաւորութիւն) հետեւեալ բնակարանային տնային
կոմիտէին հանձնարուեցաւ (հարկաւորութիւն) տնային
(III) բնակարանային տնային կոմիտէին, ինչպէս
նախկին (հարկաւորութիւն) տնային կոմիտէին
պատկանող հարկաւորութիւնային տնային կոմիտէին

Ի պատիւ Երանոսի տնային կոմիտէին
Հանձնարուեցաւ (հարկաւորութիւն) տնային
կոմիտէին տնային կոմիտէին տնային կոմիտէին
1910 թ. հունիսին

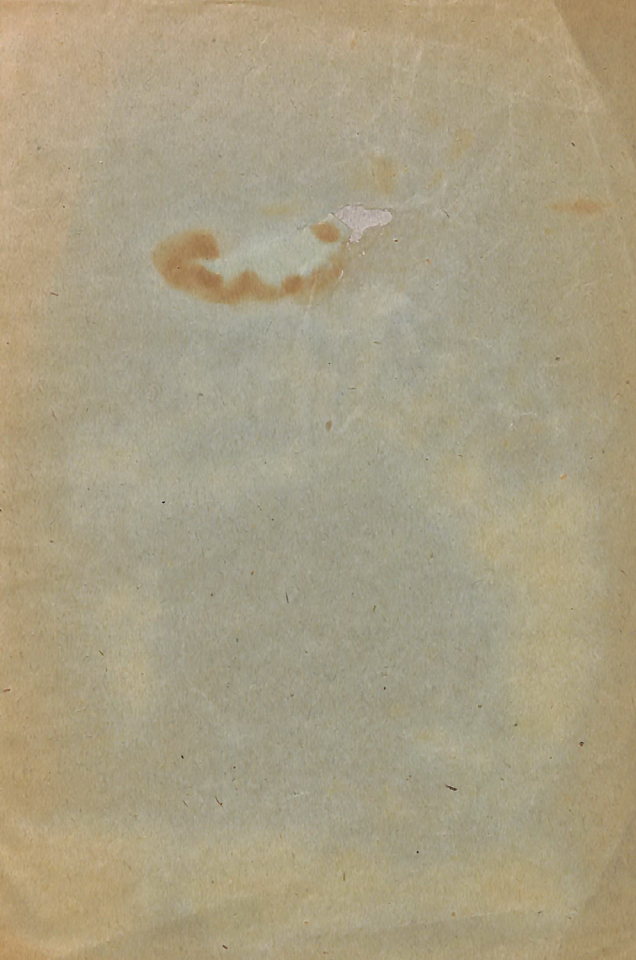
ՍՏՈՒԳՎԱԾ Է 1971 թ.

[504]

UNIVERSITY OF MICHIGAN

A ii
70513